

Wymagania edukacyjne
Przedmiot: historia (PP, PR) i źródłoznawstwo
Klasy I – III

Uczeń:

- definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne) (PP);
- przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych (PP);
- wymienia najważniejsze cywilizacje starożytnego Bliskiego Wschodu (Sumerowie, Babilon, Egipt, Persja) oraz przedstawia ich wkład w kulturowe dziedzictwo w ludzkości (PP);
- omawia najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego (PP);
- wyjaśnia konsekwencje wprowadzenia rolnictwa, hodowli i przejścia do osiadłego trybu życia (PR);
- charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Dalekiego Wschodu (PR);
- porównuje organizację społeczeństw Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich poleis (PP);
- charakteryzuje kulturowe i polityczne konsekwencje wojen greckoperskich oraz podbojów Aleksandra Macedońskiego (PP);
- rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków w dziedzinie filozofii, teorii społecznych, literatury i sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem ich wkładu w kulturę europejską (PP);
- porównuje geograficzne uwarunkowania narodzin cywilizacji starożytnego Wschodu i starożytnej Grecji (PR);
- charakteryzuje kolonizację grecką w basenie Morza Śródziemnego i Czarnego; w odniesieniu do zasięgu oraz konsekwencji kulturowych, politycznych i gospodarczych (PR);
- 3) ocenia funkcjonowanie demokracji w Atenach czasów Peryklesa (PR);
- wyjaśnia specyfikę kultury hellenistycznej oraz charakteryzuje założenia edukacji klasycznej i ideał paidei (PR);
- charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta (PP);
- omawia kierunki i charakter ekspansji rzymskiej, wyjaśnia pojęcie imperium (PP);
- wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim (PP);
- charakteryzuje kulturowe znaczenie chrześcijaństwa (PP)
- wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku imperium rzymskiego i cesarstwa zachodniorzymskiego (PP);
- rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian i ich wkład w kulturę europejską (PP);
- omawia początki Rzymu (PR);
- wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku republiki rzymskiej (PR);
- charakteryzuje etapy ekspansji rzymskiej (PR);
- wyjaśnia pojęcia obywatela i obywatelstwa w polis ateńskiej i republikańskim Rzymie oraz wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatela w późniejszych epokach (PR);
- lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury (PP);
- wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii (PP);
- przedstawia charakter i główne kierunki ekspansji arabskiej (PP);
- opisuje charakterystyczne cechy kultury arabskiej (PP);
- charakteryzuje etapy ekspansji Arabów i ocenia ich politykę wobec ludności podbitej (PR);
- wyjaśnia wzajemne wpływy cywilizacji islamskiej, łaćńskiej i bizantyjskiej (PR);

- opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego (PP);
- charakteryzuje ideę odnowienia cesarstwa rzymskiego na przykładzie jej realizacji przez państwo Karolingów oraz Ottonów; (opisuje procestworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji) (PP);
- charakteryzuje Słowiańszczyznę we wczesnym średniowieczu (PR);
- opisuje proces powstawania pierwszych państw w Europie Środkowo-Wschodniej (PR);
- ocenia znaczenie renesansu karolińskiego dla rozwoju kultury europejskiej (PR);
- wyjaśnia przyczyny rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o przewodnictwo w christianitas (PP);
- charakteryzuje uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej oraz przedstawia ich skutki (PP);
- charakteryzuje istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskie) (PR);
- wyjaśnia związek między reformami gregoriańskimi a powstaniem etosu rycerskiego i ruchem krucjatowym (PR);
- charakteryzuje i ocenia rolę zakonów w średniowiecznej Europie (PR);
- charakteryzuje uwarunkowania rekonkwisty i przedstawia jej skutki (PR);
- charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym (PP);
- opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. (PP);
- opisuje formy produkcji i handlu w średniowieczu (PR);
- charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich (PR);
- wyjaśnia rolę zmian klimatycznych dla przemian gospodarczych w średniowiecznej Europie (PR);
- wyjaśnia uwarunkowania powstania państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego (PP);
- wyjaśnia znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego (PP);
- opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w. (PP);
- charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego (PR);
- dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.) (PR);
- wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno- -gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego (PP);
- opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno- - kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim (PP);
- charakteryzuje proces przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła (PP);
- charakteryzuje przebieg walk o tron senioralny w kontekście postanowień tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego (PR);
- przedstawia zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, zakon krzyżacki, Mongołowie) (PR);
- charakteryzuje zasady kolonizacji na prawie niemieckim (PR);
- charakteryzuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce (PR);
- charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu (PP);
- charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy (PP);
- charakteryzuje kryzysy polityczne, społeczne i religijne późnego średniowiecza (PR);
- wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Europie (PR);
- opisuje proces zjednoczeniowy i zmiany terytorialne państwa polskiego w XIV i XV w. (PP);

- charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich (PP);
- wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV i XV w. (PR);
- charakteryzuje i ocenia stosunki polsko- -krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kultu (PP);
- charakteryzuje i ocenia stosunki polsko- -krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej (PP);
- ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów (PR);
- rozpoznaje polityczne i kulturowe znaczenie ekspansji wschodniej podjętej w okresie panowania ostatniego Piasta na polskim tronie (PR);
- wyjaśnia wpływ rozwoju przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą państwa oraz utrwalenie unii polsko-litewskiej (PR);
- charakteryzuje i wyjaśnia znaczenie polskiej szkoły prawa międzynarodowego z XV w. (PR);
- dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w. (PR);
- ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów w XV w. (PR);
- wyjaśnia uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa (christianitas, łacina, etos rycerski i sztuka) (PP);
- rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza (PP);
- określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej (PP);
- charakteryzuje sztukę romańską i gotycką w odniesieniu do swojego regionu (PP);
- opisuje rolę uniwersytetów i ich organizację oraz wyjaśnia przyczyny trwałości idei uniwersyteckiej (PR);
- charakteryzuje znaczenie scholastyki dla rozwoju teologii, filozofii i nauk przyrodniczych (PR);
- charakteryzuje przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza, w tym rolę franciszkanów i dominikanów (PR);
- charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wypraw odkrywczych (PP);
- wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich (PP);
- charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie (PR);
- przedstawia proces rozrostu posiadłości kolonialnych państw europejskich w XVI–XVIII w. (PR);
- charakteryzuje główne prądy ideowe epoki (PP);
- rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury; 3) charakteryzuje sztukę renesansową w odniesieniu do swojego regionu (PP);
- wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci (PP);
- wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego (PP);
- opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w. i miejsce Rzeczypospolitej na niej (PP);
- porównuje główne zasady luteranizmu, kalwinizmu, anglikanizmu (PR);
- ocenia reformę katolicką oraz kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego, ze szczególnym uwzględnieniem roli jezuitów (PR);
- wyjaśnia wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę (PR);
- charakteryzuje najważniejsze wojny religijne (PR);
- wyjaśnia znaczenie wojny trzydziestoletniej (PP);
- porównuje ewolucję ustroju Francji i Anglii w XVII w. (PP);
- opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w. (PP);
- opisuje proces kształtowania się państwa moskiewskiego/rosyjskiego w XVI i XVII w. (PR);

- charakteryzuje konflikty polityczne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej i charakteru wojny trzydziestoletniej (PR);
- charakteryzuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI i XVII w. (PR);
- wyjaśnia rolę zmian klimatycznych („mała epoka lodowcowa”) dla procesów gospodarczych w Europie (PR);
- charakteryzuje sztukę barokową (PR);
- opisuje zmiany terytorialne państwa polsko- litewskiego i charakteryzuje jego stosunki z sąsiadami w XVI w. (PP);
- ocenia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce (PP);
- omawia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarcznopańszczyźniana) na tle europejskim;
- przedstawia sytuację wyznaniową na ziemiach państwa polskoliteńskiego w XVI w. (PP);
- ocenia rozwiązanie problemu państw zakonnych w Prusach i Inflantach (PR);
- wyjaśnia program „zbierania ziem ruskich” i koncepcję „Trzeciego Rzymu” w polityce moskiewskiej w kontekście obecności Rzeczypospolitej na ziemiach litewsko-ruskich (PR);
- charakteryzuje ruch egzekucyjny szlachty i ocenia jego znaczenie dla rozwoju parlamentaryzmu w państwie polsko-litewskim (PR);
- charakteryzuje główne nurty reformacji w państwie polsko-litewskim (PR);
- wyjaśnia przyczyny, okoliczności i następstwa zawarcia unii realnej między Koroną a Litwą (PP);
- charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów w świetle postanowień unii lubelskiej (PP);
- opisuje strukturę terytorialną i ludnościową Rzeczypospolitej Obojga Narodów (PP);
- wyjaśnia prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w. (PP);
- opisuje okoliczności, zasady, przebieg i następstwa pierwszych wolnych elekcji uwzględniając artykuły henrykowskie i pacta conventa (PP);
- charakteryzuje działania Stefana Batorego w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej (PP);
- charakteryzuje sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej na początku panowania Zygmunta III Wazy (PR);
- charakteryzuje i ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu (PP);
- rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury w odniesieniu do swojego regionu (PP);
- ocenia wpływ reformacji i kontrreformacji na rozwój kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (PR);
- omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. (PP);
- ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy (PP);
- charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. (PP);
- przedstawia przebieg wojen toczonych przez Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVII w., z uwzględnieniem roli wybitnych dowódców i polityków, w tym: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego (PR);
- wyjaśnia okoliczności powstania i treść idei „przedmurza chrześcijaństwa” (PR);
- opisuje proces oligarchizacji życia, politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów, uwzględniając wpływy obce, liberum veto i rokosze (PP);
- wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. (PP);

- rozpoznaje dokonania twórców epoki baroku powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów (PP);
- charakteryzuje udział poszczególnych stanów w życiu gospodarczym Rzeczypospolitej Obojga Narodów (PR);
- opisuje i ocenia projekty wzmocnienia władzy królewskiej w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (PR);
- charakteryzuje sarmatyzm (PR);
- charakteryzuje atrakcyjność kulturową Rzeczypospolitej dla ościennych narodów w XVII w. (PR);
- charakteryzuje postęp techniczny i przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej (PP);
- wyjaśnia główne idee oświecenia i rozpoznaje dokonania epoki w dziedzinie kultury (PP);
- charakteryzuje procesy modernizacyjne w państwach sąsiadujących z Rzeczpospolitą Obojga Narodów (PP);
- opisuje rozwój parlamentaryzmu i rewolucję przemysłową w Anglii (PR);
- charakteryzuje sztukę klasycystyczną (PR);
- charakteryzuje najważniejsze konflikty polityczne w Europie i na świecie w XVIII w. (PR);
- wyjaśnia genezę i skutki rewolucji amerykańskiej (PP);
- charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych Ameryki w świetle założeń konstytucji amerykańskiej (PP);
- wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej (PP);
- przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki (PP);
- przedstawia etapy rewolucji francuskiej prowadzące do jej radykalizacji, z uwzględnieniem przyczyn i przebiegu wojny w Wandei (PR);
- ocenia znaczenie amerykańskiej wojny o niepodległość i rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej (PR);
- opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną oraz międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich (PP);
- charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej, ze wskazaniem przejawów osłabienia suwerenności państwa polskiego (PP);
- przedstawia reformy z pierwszych lat panowania Stanisława Augusta (PP);
- wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej (PP);
- wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja (PP);
- charakteryzuje i ocenia projekty naprawy Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w. (PR);
- wyjaśnia znaczenie konfederacji barskiej (PR);
- charakteryzuje położenie międzynarodowe i sytuację wewnętrzną Rzeczypospolitej po pierwszym rozbiore (PR);
- porównuje polskie rozwiązania konstytucyjne z amerykańskimi i francuskimi (PR);
- wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją (PP);
- charakteryzuje przebieg powstania kościuszkowskiego, z uwzględnieniem roli jego przywódców (PP);
- opisuje zasięg terytorialny drugiego i trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej (PP);
- przedstawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w. (PP);
- przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja (PR);
- ocenia rolę Tadeusza Kościuszki w walce o zachowanie niepodległości Polski oraz jako bohatera walki „za naszą i waszą wolność” (PR);
- charakteryzuje wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w. (PR);
- charakteryzuje skutki upadku Rzeczypospolitej dla Europy (PR);

- rozpoznaje dokonania polskiego oświecenia w dziedzinie kultury w odniesieniu do swojego regionu (PP);
- omawia rolę instytucji oświeceniowych (Komisja Edukacji Narodowej, Biblioteka Załuskich (PP);
- wyjaśnia specyfikę oświecenia polskiego na tle europejskim (PR);
- omawia rolę Stanisława Augusta jako mecenasa sztuki (PR);
- charakteryzuje walkę Francji o dominację w Europie (PP);
- przedstawia przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona, z uwzględnieniem Legionów Polskich we Włoszech (PP);
- charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego (PP);
- ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy (PP);
- wyjaśnia istotę systemu napoleońskiego w Europie (PR);
- przedstawia sukcesy i porażki wewnętrznej polityki Napoleona (PR);
- ocenia stosunek Napoleona do sprawy polskiej (PR);
- przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy i świata, z uwzględnieniem podziału ziem polskich (PP);
- przedstawia przebieg rewolucji przemysłowej w Europie i Stanach Zjednoczonych Ameryki oraz wskazuje jej najważniejsze konsekwencje społeczno-gospodarcze (PP);
- omawia najważniejsze prądy kulturowe oraz nurty ideowe w I połowie XIX w. (PP);
- wyjaśnia genezę i skutki Wiosny Ludów (PP);
- wyjaśnia znaczenie wojny krymskiej (PP);
- ocenia rolę Świętego Przymierza (PR);
- opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia (PR);
- charakteryzuje ruchy społeczne i niepodległościowe w I połowie XIX w. w Europie i Ameryce Łacińskiej (PR);
- wyjaśnia założenia doktryny Monroego (PR);
- charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie, uwzględniając udział Polaków (PR);
- charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego (PP);
- wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa (PP);
- opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe (PP);
- wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do rabacji galicyjskiej (PP);
- rozpoznaje i charakteryzuje dorobek kultury polskiej w I połowie XIX w., z uwzględnieniem romantycznego mesjanizmu (PP);
- porównuje programy głównych obozów Wielkiej Emigracji, rozpoznając i rozpoznaje ich przedstawicieli (PR);
- wyjaśnia okoliczności wybuchu powstania krakowskiego i opisuje jego skutki (PR);
- opisuje następstwa Wiosny Ludów na ziemiach polskich (PR);
- wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa (PP);
- opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie (postawa Francji i Prus) (PP);
- charakteryzuje organizację polskiego państwa podziemnego w okresie powstania styczniowego oraz rolę jego przywódców (PP);
- przedstawia problem uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje go z procesem uwłaszczeniowym w pozostałych zaborach (PP);
- ocenia znaczenie powstania styczniowego dla kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego (PR);
- opisuje przykłady działalności Polaków (PR);
- w czasie zesłania na Syberii (PR);

- porównuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec w XIX w. (PP);
- wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych Ameryki (PP);
- omawia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich, Stanów Zjednoczonych Ameryki i Japonii (PP);
- charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w. (PR);
- przedstawia reformy wewnętrzne w państwach zaborczych w II połowie XIX i na początku XX w. (PR);
- charakteryzuje proces modernizacji Japonii (PR);
- przedstawia przemiany gospodarcze w Europie i na świecie, wymienia najważniejsze odkrycia naukowe i dokonania techniczne; charakteryzuje procesy migracyjne (PP);
- charakteryzuje nowe prądy ideowe (nacjonalizm, socjalizm, ruch chrześcijańsko- -społeczny) i kulturowe, emancypację kobiet, przemiany obyczajowe i początki kultury masowej (PP);
- wyjaśnia procesy demokratyzacji ustrojów państw Europy Zachodniej (PP);
- charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników (PP);
- rozpoznaje wybitnych teoretyków i działaczy nowych ideologii; opisuje ich dokonania (PR);
- wyjaśnia związki ideologii z ruchami narodowyzwoleńczymi i zjednoczeniowymi, z działalnością partii politycznych oraz związków zawodowych (PR);
- charakteryzuje kulturowe i polityczne skutki laicyzacji;
- wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska (PP);
- porównuje zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-gospodarczej w trzech zaborach (PP);
- charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców (PP);
- charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących dawną Rzeczypospolitą (PP);
- przedstawia genezę nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy), z uwzględnieniem ich przedstawicieli, w tym: Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Wojciecha Korfańskiego (PP);
- wyjaśnia genezę, charakter i skutki rewolucji w latach 1905–1907 w Królestwie Polskim (PP);
- charakteryzuje rozwój przemysłowy ziem polskich, z uwzględnieniem dokończenia procesów uwłaszczeniowych oraz urbanizacji (PR);
- charakteryzuje nowe klasy i warstwy społeczne (PR);
- porównuje programy nowoczesnych ruchów politycznych; charakteryzuje dokonania najważniejszych przedstawicieli tych ruchów (PR);
- rozpoznaje przejawy odradzania się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach (PR);
- porównuje przyczyny i przebieg rewolucji w latach 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim (PR);
- przedstawia rezultaty wystąpień rewolucyjnych i ocenia ich znaczenie (PR);
- wyjaśnia specyfikę polskiego pozytywizmu (PP);
- rozpoznaje dorobek kultury polskiej doby pozytywizmu i Młodej Polski (PP);
- rozpoznaje najważniejszych ludzi nauki oraz omawia ich dokonania (PP);
- charakteryzuje podstawy ideowe i program polskiego pozytywizmu (PR);
- charakteryzuje różne nurty w sztuce na przełomie XIX i XX w. (PR);
- ocenia rolę kultury polskiej w dziele zachowania tożsamości narodowej przez Polaków w dobie rusyfikacji i germanizacji (PR);
- charakteryzuje przejawy ożywienia religijnego w społeczeństwie polskim (PR);
- wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny (PP);
- opisuje charakter działań wojennych na różnych frontach (PP);
- wyjaśnia okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do wojny i ich rolę w konflikcie (PP);

- przedstawia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej w Rosji (PP);
- wyjaśnia przyczyny klęski państw centralnych i Rosji (PP);
- omawia najważniejsze konflikty polityczne i militarne poprzedzające I wojnę światową z uwzględnieniem sytuacji na Bałkanach (PR);
- przedstawia przebieg działań wojennych na najważniejszych frontach, dostrzegając zależności między nimi (PR);
- charakteryzuje sytuację ludności cywilnej, z uwzględnieniem przykładów jej eksterminacji (PR);
- omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny, z uwzględnieniem poboru polskich rekrutów do walczących ze sobą armii (PP);
- ma wiedzę o służbie setek tysięcy Polaków w armiach państw zaborczych jako konsekwencji braku własnego państwa (PP);
- analizuje umiędzynarodowienie sprawy polskiej (PP);
- charakteryzuje przykłady zaangażowania militarne Polaków podczas wojny, ze szczególnym uwzględnieniem losów Legionów (PP);
- opisuje polskie przedsięwzięcia polityczne po stronie państw centralnych i ententy (PR);
- charakteryzuje skalę zniszczeń wojennych na ziemiach polskich (PR);
- charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe następstwa I wojny światowej; ocenia straty wojenne (PP);
- przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego; wskazuje słabe strony ładu wersalskiego (PP);
- wyjaśnia znaczenie układów z Rapallo i Locarno dla ładu międzynarodowego (PP);
- charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy (PP);
- rozpoznaje dorobek okresu międzywojennego w dziedzinie kultury i nauki (PP);
- przedstawia postanowienia traktatów pokojowych podpisanych z sojusznikami Niemiec (PR);
- ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i skutki amerykańskiego izolacjonizmu (PR);
- wyjaśnia przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego i ocenia skuteczność metod jego zwalczania na świecie (PR);
- ocenia sytuację Niemiec w latach 20 (PR);
- charakteryzuje przemiany cywilizacyjne na świecie w okresie międzywojennym (PR);
- wyjaśnia genezę państwa sowieckiego i charakteryzuje jego politykę i zagraniczną w okresie międzywojennym (PP);
- wyjaśnia genezę faszystowskich Włochy (PP);
- charakteryzuje genezę i główne idee niemieckiego narodowego socjalizmu oraz drogę Hitlera do władzy w Niemczech (PP);
- charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną III Rzeszy Niemieckiej w latach 30. (PP);
- porównuje funkcjonowanie aparatu terroru w ZSRS i III Rzeszy Niemieckiej (PP);
- wyjaśnia zjawisko totalitaryzmu; porównuje systemy totalitarne, charakteryzując ich imperialne cele (PR);
- wyjaśnia rolę ideologii w systemach totalitarnych i zjawisko kultu jednostki (PR);
- wyjaśnia przyczyny i opisuje przejawy kryzysu demokracji parlamentarnej w okresie międzywojennym (PR);
- charakteryzuje państwa autorytarne w Europie i na świecie; wyjaśnia różnice między totalitaryzmem a autorytaryzmem (PR);
- ukazuje skalę wewnętrznych represji w ZSRS w latach 30. (w tym tzw. operację polską NKWD 1937–1938) (PR);
- analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (PP);
- przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski (PP);
- charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami, z uwzględnieniem powstania wielkopolskiego, powstań śląskich i plebiscytów (PP);

- charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem wojny polsko-bolszewickiej (PP);
- porównuje kształt terytorialny I i II Rzeczypospolitej (PP);
- wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania odzyskania niepodległości przez Polskę (PR);
- wyjaśnia fenomen genezę powstania wielkopolskiego 1918–1919 i ocenia jego znaczenie dla przebiegu walk o granice i niepodległość Polski (PR);
- opisuje genezę i przebieg wojny polsko-bolszewickiej oraz jej powiązanie z kwestią ukraińską i litewską (PR);
- ocenia znaczenie bitwy warszawskiej (PR);
- charakteryzuje proces formowania się granic z Czechosłowacją i Litwą (PR);
- omawia sposoby upamiętnienia heroizmu Polaków na przykładzie Grobu Nieznanego Żołnierza, Cmentarza Obrońców Lwowa, Muzeum Powstań Śląskich, Muzeum Powstania Wielkopolskiego 1918–1919 (PR);
- charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r. (PP);
- wyjaśnia przyczyny przewrotu majowego, charakteryzuje jego przebieg oraz ocenia skutki ustrojowe (nowela sierpniowa, konstytucja kwietniowa z 1935 r.) (PP);
- charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych (PP);
- porównuje ustrój i rzeczywistość polityczną w II Rzeczypospolitej przed przewrotem majowym i po nim (PR);
- charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej (PR);
- ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na powstanie i kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski (PR);
- charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, oraz „dziedzictwo” pozaborowe (PP);
- charakteryzuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, uwzględniając jego wielonarodowy, wielokulturowy i wieloreligijny charakter (PP);
- omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich (PP);
- charakteryzuje i ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej z lat 30 (PP);
- charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w II Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem problemu reformy rolnej (PR);
- analizuje stosunki narodowościowe i religijne na obszarze II Rzeczypospolitej (PR);
- ocenia politykę gospodarczą i społeczną władz II Rzeczypospolitej (PR);
- rozpoznaje osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki z okresu II Rzeczypospolitej oraz ich twórców (PP);
- opisuje proces upowszechniania oświaty w II Rzeczypospolitej (PR);
- charakteryzuje przejawy kultury masowej w Polsce międzywojennej (PR);
- przedstawia ideologiczne, polityczne i gospodarcze przyczyny wybuchu II wojny światowej (PP);
- wyjaśnia wpływ polityki hitlerowskich Niemiec na rozbijanie systemu wersalskiego (PP);
- charakteryzuje politykę appeasementu (PP);
- wyjaśnia genezę paktu Ribbentrop–Mołotow i przedstawia jego postanowienia (PP);
- charakteryzuje proces marginalizowania Ligi Narodów (PR);
- charakteryzuje i ocenia ekspansję Włoch oraz wojnę domową w Hiszpanii i jej uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne (PR);
- charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej (PP);
- wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS; charakteryzuje niemieckie i sowieckie uzasadnienia agresji na Polskę (PP);

- charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, z uwzględnieniem własnego regionu (PP);
- przedstawia podział ziem polskich między okupantów (PP);
- wyjaśnia znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie (PP);
- wyjaśnia przyczyny przegrania przez Polskę wojny obronnej (PP);
- porównuje potencjał walczących stron (PR);
- ocenia zachowanie dowódców wojskowych i władz cywilnych podczas wojny obronnej w 1939 r. (PR);
- przedstawia i ocenia zachowania innych państw wobec agresji hitlerowskich Niemiec i agresji sowieckiej (PR);
- wskazuje przykłady współpracy między okupantami (PR);
- charakteryzuje etapy agresji i aneksji obu totalitarnych mocarstw (PP);
- sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne) (PP);
- charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy, z uwzględnieniem różnic w modelach polityki okupacyjnej realizowanej przez Niemcy na wschodzie i na zachodzie (PP);
- wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi (PP);
- opisuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta, Poczdam) oraz przedstawia ich ustalenia (PP);
- omawia współpracę hitlerowskich Niemiec i ZSRS w latach 1939–1941 (PR);
- charakteryzuje przebieg działań wojennych na Dalekim Wschodzie i innych frontach II wojny światowej (PR);
- omawia narodziny i działalność Wielkiej Koalicji (PR);
- charakteryzuje sytuację ludności cywilnej oraz jeńców wojennych, uwzględnieniem przykładów ich eksterminacji (PR);
- przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce (PP);
- wymienia i charakteryzuje przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, Piaśnica, Ponary) (PP);
- porównuje system sowieckich i niemieckich obozów pracy, obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady; omawia kwestie deportacji i wysiedleń ludności polskiej (PP);
- wyjaśnia przyczyny i znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej (PP);
- charakteryzuje różne postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki okupantów, wymienia przykłady heroizmu Polaków (PP);
- charakteryzuje sytuację i postawy dzieci i młodzieży pod okupacją niemiecką i sowiecką (PP);
- omawia sposoby upamiętnienia zbrodni obu okupantów oraz heroizmu Polaków na przykładzie: a) Muzeum Powstania Warszawskiego, b) Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, c) Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu;
- przedstawia decyzje władz okupacyjnych dotyczące terytorium Rzeczypospolitej i jej ludności (PR);
- wyjaśnia rolę okupantów w zaostrzeniu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich (PR);
- porównuje oraz ocenia założenia i metody polityki III Rzeszy Niemieckiej i Związku Sowieckiego w okupowanej Polsce (PR);
- przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji j Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych przez Niemcy hitlerowskie (PP);

- charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada) (PP);
- opisuje położenie ludności żydowskiej oraz formy oporu, na przykładzie powstania w getcie warszawskim (PP);
- charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem Sprawiedliwych, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów (PP);
- 1) wyjaśnia religijne, kulturowe i polityczne korzenie rasizmu i antysemityzmu oraz ich związek z hasłami naukowości, nowoczesności i postępu (PR);
- przedstawia i omawia działania rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec tragedii Zagłady (PR);
- omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie (PP);
- ocenia znaczenie układu Sikorski–Majski dla obywateli polskich znajdujących się pod okupacją sowiecką (PP);
- przedstawia przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej (PP);
- analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej (PP);
- charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego (PP);
- charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich; wskazuje różne formy oporu wobec okupantów (PP);
- omawia uwarunkowania i cele akcji „Burza” (PP);
- charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, charakter przebiegu walk, położenie ludności cywilnej, ludobójstwo na Woli, następstwa powstania, postawę aliantów zachodnich i Związku Sowieckiego) (PP);
- opisuje położenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej (PR);
- charakteryzuje losy armii gen. Władysława Andersa (PR);
- charakteryzuje działania polskich formacji wojskowych na różnych frontach II wojny światowej (PR);
- charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej (PP);
- wyjaśnia genezę zimnej wojny i wskazuje najpoważniejsze punkty zapalne w pierwszej jej fazie (wojna w Korei, problem niemiecki) (PP);
- wyjaśnia genezę NATO i Układu Warszawskiego (PP);
- omawia proces sowyetyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej i opór wobec komunizmu (Berlin – 1953 r., Węgry – 1956 r., Czechosłowacja – 1968 r.) (PP);
- charakteryzuje skutki przejścia władzy w Chinach przez komunistów (PP);
- charakteryzuje zagadnienia związane z osądzeniem zbrodni wojennych popełnionych podczas II wojny światowej (PR);
- ocenia działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych w powojennym świecie (PR);
- wyjaśnia okoliczności utworzenia państwa Izrael i genezę konfliktu arabskoizraelskiego (PR);
- omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej; charakteryzuje system maoistowski (PR);
- przedstawia przemiany kulturowe i cywilizacyjne na świecie w latach zimnej wojny (PR);
- wyjaśnia genezę i skutki procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce (PP);
- wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym: wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie (PP);
- wyjaśnia charakter konfliktów na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu arabsko-izraelskiego (PP);
- charakteryzuje genezę i etapy integracji europejskiej (PP);
- charakteryzuje tzw. rok Afryki (PR);
- wyjaśnia przyczyny i uwarunkowania rozwoju terroryzmu w Europie i na świecie (PR);
- analizuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej (PP);

- charakteryzuje tło kulturowe oraz konsekwencje rewolty studenckiej i rewolucji seksualnej przełomu lat 60. i 70 (PP);
- charakteryzuje najważniejsze współczesne zagrożenia cywilizacyjne (PR);
- wyjaśnia m. znaczenie Soboru Watykańskiego II oraz tzw. reform posoborowych dla działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu (PR);
- wyjaśnia przyczyny wzrostu znaczenia islamu we współczesnym świecie, z uwzględnieniem rozwoju ruchów fundamentalistycznych (PR);
- charakteryzuje rolę kultury masowej i sportu we współczesnym świecie (PR);
- charakteryzuje przemiany społeczno- -polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej w latach 1989–1991 (PP);
- charakteryzuje procesy integracyjne oraz dezintegracyjne w Europie (PP);
- porównuje proces obalania komunizmu w krajach Europy ŚrodkowoWschodniej i transformacji ustrojowej tych państw (PR);
- wyjaśnia przyczyny rosnącego znaczenia Chin w świecie współczesnym (PR);
- charakteryzuje nowe zagrożenia dla ładu międzynarodowego (PR);
- opisuje straty demograficzne, terytorialne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej (PP);
- charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów (PP);
- omawia przejawy oporu społecznego wobec komunizmu tym działalność opozycji legalnej oraz podziemia antykomunistycznego (PP);
- charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt i realizację reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu oraz handlu (PP);
- ocenia następstwa społeczno-gospodarcze zmiany granic państwa polskiego (PR);
- omawia sytuację polskiej emigracji politycznej (PR);
- charakteryzuje proces sowietyzacji na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo - społecznej i kulturowej (PP);
- charakteryzuje terror stalinowski (PP);
- opisuje relacje państwo – Kościół w okresie stalinizmu (PP);
- wyjaśnia przyczyny, postulaty i następstwa poznańskiego Czerwca oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r. (PP);
- wyjaśnia założenia propagandy komunistycznej i charakteryzuje cechy sztuki socrealizmu (PR);
- ocenia efekty społeczne i gospodarcze planu sześcioletniego (PR);
- charakteryzuje przejawy odwilży popaździernikowej (PR);
- charakteryzuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS (PP);
- opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej (PP);
- wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976 (PP);
- 4) wyjaśnia społeczno-polityczną rolę Kościoła katolickiego, ze szczególnym z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz papieża Jana Pawła II i jego wpływu na przemiany w Polsce (PP);
- charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej w latach 1976–1980 (PP);
- wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 r. (PP);
- charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno- -polityczne w Polsce i w Europie (PP);
- opisuje postawy społeczne wobec władzy komunistycznej (od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę) (PR);
- przedstawia najważniejsze postacie „Solidarności” (z perspektywy ogólnopolskiej i lokalnej) (PR);
- wyjaśnia przyczyny i skutki wprowadzenia stanu wojennego oraz formy oporu społecznego (PP);

- wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia okrągłego stołu, opisuje i ocenia jego skutki (PP);
- rozpoznaje największe powojenne polskie osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki (PP) z uwzględnieniem twórczości emigracyjnej (PP);
- ocenia międzynarodową reakcję na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce (PR);
- opisuje relacje państwo – Kościół w latach 80., z uwzględnieniem postaci ks. Jerzego Popiełuszki (PR);
- opisuje znaczenie Kościoła katolickiego dla samoorganizacji Polaków po grudniu 1981 r. (PR);
- charakteryzuje realia życia codziennego w PRL lat 80 (PR);
- opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania (PP);
- ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej (PP);
- charakteryzuje i ocenia polską politykę zagraniczną, w tym przystąpienie Polski do NATO i do Unii Europejskiej (PP);
- charakteryzuje główne przemiany kulturowe, polityczne, społeczne i gospodarcze w Polsce w XXI w. (PP);
- wyjaśnia kontrowersje wokół problemu dekomunizacji i lustracji (PR);
- charakteryzuje przemiany społeczno- -polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90. (PR);
- charakteryzuje polityczne spory o kształt wolnej Polski (PR);
- ocenia społeczne koszty transformacji (PR);
- charakteryzuje stosunki Polski z państwami sąsiednimi (PR);

Legenda:

PP – wymagania podstawowe,

PR – wymagania z zakresu rozszerzonego.

Przy ustaleniu oceny z zajęć edukacyjnych stosuje się kryteria ujęte w Statucie IV Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kotarbińskiego w Gorzowie Wielkopolskim. Rozdział X oddział V § 84.